

საუკუნეების მანძილზე სხვადასხვა სპეციალობის, განსხვავებული ფასეულობებისა და შეხედულებების წარმომადგენელები საფუძველს უყრიდნენ ეკონომიკურ თეორიის განვითარებას. აღნიშნული ნაშრომი არის მცდელობა ამ თეორიების საერთო მდგენელების მიგნების და საქართველოს რეალობაში მათი გამოყენების შესაძლებლობების შექმნისათვის. ამ იდეის სწორად გატარების აუცილებლობიდან გამომდინარე პირველ ეტაპზე ვფიქრობ საჭიროა შემდეგი სახის თეორიული მიმდინარეობების განხილვა: 1. კლასიკური, ნეოკლასიკური, ეკონომიკური განვითარების, კეინსიანური, შუმპერტიანული, სავაჭრო და ენდოგენური განვითარების თეორიებს შორის საერთო მდგენელების მოძებნა, ამ მოდელების ეგზოგენური ფაქტორების ურთიერთდამოკიდებულება და ურთიერთქმედება; ეკონომისტების ნაწილი მიიჩნევს, რომ ბაზრის მაქსიმალური თავისუფლება წარმოაჩენს და ზრდის ეკონომიკას ჯანსაღი გზით, რაც სრული ჭეშმარიტებაა, მაგრამ ბოლოდროინდელმა მოვლენებმა აჩვენა სახელმწიფოს ჩარევის აუცილებლობა კრიზისის და სტაგნაციის პირობებში, ამ პირობების თავიდან ასაცილებლად და ეკონომიკის დივერსიფიკაციის სეგმენტში. გამომდინარე იქიდან, რომ განვითარების კონკრეტული ეტაპი ყველა ქვეყანაში მოთხოვნების უნიკალურობით ხასიათდება (რეკომენდაციები ევროკავშირის სახელმწიფოთა მთავრობებს, ჰოვარდ რიდი და ნილ ლოსონი და კიდევ მსოფლიოდან 100 ეკონომისტის მიერ მოწოდებული ნაშრომი – „კარგი ეკონომიკა კარგი საზოგადოებისთვის“). საქართველოს ეკონომიკასაც ბუნებრივია სპეციფიკური სტიმულირება სჭირდება.

ამ მიდგომის ერთ-ერთი საუკეთესო მაგალითი გახლავთ ჯასტინ იუფუ ლინ – ის ნაშრომი „ახალი სტრუქტურული ეკონომიკა, განვითარებისა და პოლიტიკის ხელახალი გააზრება“, რომელიც აანალიზებს ბოლო 50 წლის განმავლობაში მიმდინარე პროცესებს განვითარების ეკონომიკის კუთხით. ნაშრომმა მრავალი დისკუსია გამოიწვია ეკონომისტებში და ბევრი გამოხმაურებაც არსებობს, მაგრამ საბოლოოდ მათი ძირითადი ნაწილი შეთანხმდა სახელმწიფოს ახლებური როლის აუცილებლობაზე. ამ

მიდგომის იდეა მდგომარეობს სტრუქტურული ეკონომიკის სტიმულირების და სახელმწიფოთა შორის და სექტორთა შორის ფარდობითი უპირატესობის გზების მოძიებაში. განვითარების ეკონომიკის ისტორიაში სხვა და სხვა შეხედულებები სჭარბობდა და ეს შეხედულებები (რომელიც ადექვატური იყო სხვადასხვა ეტაპზე) ამ ნაშრომის მიხედვით სამ „ტალღად“ დაყვეს. ე.წ. პირველი ტალღა ეწოდება დაცული ეკონომიკების ერას, სადაც ტარიფებით ან/და რაოდენობრივად იცავდნენ ბაზრებს. დღევანდელი გადასახედიდან მაღალი სოციალური ღირებულების და განვითარების ტემპების შედარებითი შეზღუდულობის გამო ეს მოდელი არ არის რეკომენდირებული; მეორე ტალღა ე.წ. „LAISSEZ FAIRE“¹, რომელიც სრულ თავისუფლებას გვთავაზობს — ეკონომიკის განვითარებას ანდობს თავისუფალ ბაზარს და ბიზნესს, მაგრამ ამ შემთხვევაში მრავალი ეკონომისტის მოსაზრებით ტექნოლოგიურ პროგრესში, სექტორულ დივერსიფიკირებასა და ინოვაციებში სათანადო ინვესტიცია არ ხდება (პოლ კრუგმანი 1994). განვითარების ახალი სტრატეგია, რომელსაც „მესამე ტალღას“ უწოდებენ დაფუძნებულია თავისუფალი ეკონომიკის პრინციპებზე, ოღონდ სახელმწიფოს აქტიური ჩარევით და როლით დამატებითი ფაქტორების გამოძებნის, ფინანსური ჩავარდნის და ინოვაციების დაფინანსების საკითხებში. შესაბამისად ამ მოდელით სახელმწიფოს უმთავრესი ფუნქციაა იმ ფაქტორების კომპენსირება რომელიც დინამიური განვითარების და ზრდის პროცესის შემაფერხებელი ძალა გახლავთ და შექმნას ე.წ. ფარდობითი (შედარებითი) უპირატესობა სექტორებში.

შედარებითი უპირატესობის ცნება 1990-იან წლებში პორტერმა გახადა პოპულარული და მისი პირობები შემდეგნაირად ჩამოაყალიბა: 1. ქვეყანაში არსებული ინდუსტრიები უნდა იყენებდეს იქ არსებულ შედარებით იაფ რესურსებს; 2. მათ პროდუქციას უნდა ჰქონდეს ადგილობრივი ბაზარი; 3. თითოეული ინდუსტრია უნდა აყალიბებდეს ჯგუფს; 4. უნდა არსებობდეს ადგილობრივ ბაზარზე ამ ინდუსტრიისთვის კონკურენტუნარიანობა.

თუმცა, რომელიმე ეტაპზე უპირატესობის არ არსებობა არ ზღუდავს მისი შექმნის შესა-

ძლებლობას. მაგალითად ცნობილმა ეკონომისტმა სტიგლიცმა კორეის მაგალითზე განაცხადა, რომ იმდროინდელი შედარებითი უპირატესობების გათვალისწინებით დღეს კორეას მხოლოდ ბრინჯის წარმოება ექნებოდა. საჭიროა სახელმწიფომ მასტიმულირებელი მექანიზმების მეშვეობით შექმნას აუცილებელი მდგენელები.

ნაშრომში ეკონომიკურ შეხედულებათა განხილვის მეშვეობით, მიზნად ვისახავთ ოპტიმალური მდგენელების სინერგიის გამონახვას და საქართველოსთვის ოპტიმალური მოდელის შესაბამისად რეკომენდაციების შემუშავებას წარმატებული ეკონომიკური ფაქტორების გამოვლენისთვის ჩართული კომპონენტების დროითი მწკრივების გაანალიზების საფუძველზე. ეკონომიკური თეორიები შეიძლება დაიყოს ორ ძირითად ჯგუფად - თეორიები, რომელიც ასახავენ ეკონომიკური ზრდის პერსპექტივებს და თეორიები, რომელიც ასახავენ ზრდისა და განვითარების პერსპექტივებს. თუმცა ამ კუთხით თეორიებს შორის არ არის გავლენიანი ძალიან მკაფიო საზღვრები და აქედან გამომდინარე უმჯობესია განვიხილოთ თეორიული დაშვებებისა და ფაქტორთა ჩართულობის მიხედვით:

ა. კლასიკური — მასშტაბის ეკონომიის მიღწევის მიზნით კაპიტალისა და ვაჭრობის ფაქტორების ჩართულობის მოდელი, რომელიც ითვალისწინებს დანახარჯების შემცირების მეშვეობით ფარდობითი უპირატესობის შექმნას. ამ მოდელის მიხედვით დაშვებულია, რომ: კაპიტალიზაცია განაპირობებს პროდუქტიულობის ფაქტორში უპირატესობას; ვაჭრობა დამყარებულია აბსოლუტურ უპირატესობაზე (სმიტი) და ინაცვლებს ფარდობითი უპირატესობის ფაზაში (რიკარდო); სადარ ობიექტებს შორის არის ფაქტორთა სრული მობილურობა.

ძირითადი ზრდის ფაქტორებია: ინვესტიციები კაპიტალში, რომელიც იწვევს პროდუქტიულობის ზრდას და შესაბამისად უფრო ვიწრო სპეციალიზაციას; ვაჭრობის ცვლილება აუტარქიული ჩაკეტილობიდან თავისუფალ ვაჭრობამდე.

იმპლიკაციები (გამოყენება) კონკურენტუნარიანობის ფაქტორისთვის: ყველა სახელმწიფოს ფუნქციაა ფარდობით უპირატესობაზე დამყარებული შრომის ფაქტორის გადანაწილება. თუკი ტექნოლოგიებში და პროდუქტიულობაში სხვაობები არ არსებობს, შესაბამისად არ არსებობს ვაჭრობის საფუძველი; ამ ფაქ-

ტორებში უპირატესობის არსებობის შემთხვევაშიც კი შეიძლება სექტორის ვარდნა.

ბ. ნეოკლასიკური — აბსოლუტური კონკურენციის მოდელია სადაც სრული ინფორმატიულობა, ეკონომიკის მასშტაბებზე უკუგება და ყველა ფაქტორის დანაწევრება არის შესაძლებელი. ამ მოდელს ასევე პროპორციული ფაქტორების (ჰეკშერ-ოლინის) მოდელს უწოდებენ.

ამ მოდელის ძირითადი დაშვებებია: სრული ინფორმატიულობა, თანაბარი კაპიტალიზაცია, თანაბარი პროდუქტიულობა, ეკონომიკის მასშტაბზე მუდმივი უკუგება, პროდუქტიულობა და ფაქტორთა სრული განცალკევების შესაძლებლობა, რომელთა ერთობლიობამაც უნდა შექმნას აბსოლუტური კონკურენციის პირობები; ვაჭრობის ინტენსიურობა დამყარებულია შრომისა და კაპიტალის ჩართულობის ინტენსიურობაზე და ეს ფაქტორები ხასიათდება აბსოლუტური მობილურობით.

ამ მოდელით ზრდის მამოძრავებელი ფაქტორია თავისუფალი ვაჭრობის დამკვიდრება.

ხოლო კონკურენტუნარიანობის გამოყენების მხრივ ეს მოდელი გულისხმობს: ყველა სახელმწიფოს ფუნქციაა ფარდობით უპირატესობაზე დამყარებული შრომის ფაქტორის გადანაწილება. თუკი ფაქტორების პროპორციები არ არსებობს, შესაბამისად არ არსებობს ვაჭრობის საფუძველი; ფაქტორთა ფასების გათანაბრება გამოიწვევს შრომისა და კაპიტალის პროდუქტიულობის მაჩვენებლების დაახლოვებას კონკურენტებთან; სრული კონკურენციის პირობებში ფარდობითი უპირატესობის მცნება ნაკლებ მნიშვნელოვანი ხდება.

გ. კეინსის ეკონომიკური თეორიის — არსი ძირითადად მდგომარეობს მთლიანი (ჯამური) მოთხოვნისა და დასაქმებულთა ურთიერთქმედების დინამიკაზე მოკლევადიან პერსპექტივაში. ისინი დაფუძნებულია მოლოდინის, მომხმარებელთა სამომხმარებლო და საინვესტიციო ქცევებზე.

ამ მოდელის ძირითადი დაშვებებია რომ: ფასების დინამიკა შედარებით აგვიანებს დროში, რაც რაოდენობრივ ცვლილებებს იწვევს; ბაზრები აუცილებლად არ არიან წონასწორობის მდგომარეობაში და მოსალოდნელია მოთხოვნის ან მიწოდების უკმარისობა; არა წონასწორობის (ყალბი) ფასებით ვაჭრობა (სუბსიდი და ა.შ.); კაპიტალიზაციისა და შრომის ფაქტორები ურთიერთ შემავსებელი და ურთიერთჩამნაცვლებელია.

ამ მოდელით ზრდის მამოძრავებელი ფაქტორია: კაპიტალის ინტენსივობა; ინვესტიციები; სახელმწიფო ხარჯები, სუბსიდიები და ა.შ.

ხოლო კონკურენტუნარიანობის გამოყენების მხრივ ეს მოდელი გულისხმობს: უნდა ჩაერიონ ეკონომიკის ციკლებში და დროის ფაქტორი აქ უმნიშვნელოვანესია; არასრულყოფილი ბაზრების დაშვება განაპირობებს ეკონომიკურ სხვაობებს უპირატესობებში; ეკონომიკური პოლიტიკა განსაზღვრავს სხვაობათა შემცირების ფაქტორს; კაპიტალის ინტენსივობა ზრდის პროდუქტიულობას და ეკონომიკას.

დ. განვითარების ეკონომიკა — არის მრავალი ფაქტორის ერთობლიობა — საგარეო დახმარება, საგარეო ვაჭრობა და პირდაპირი საგარეო ინვესტიციები რომელსაც მრავალმა ეკონომისტმა მნიშვნელოვანი კომპონენტები შემატა. როსტოუ (1960 წელი) მიიჩნევს, რომ ეს ფაქტორები უზრუნველყოფენ ზრდას და „ეკონომიკამ თავისი საქმე უნდა გააკეთოს“, მიეცეს ეტაპების გავლის თავისუფალი საშუალება. მაგრამ თეორიის შემდგომმა განვითარებამ ნათელი გახადა, რომ ეს ფაქტორები არასაკმარისია და ე.წ. ცენტრი-პერიფერიის მოდელები ცხადყოფენ რომ ფაქტორთა სხვაობები არსებობენ და დროული ჩაურევლობის შემთხვევაში ისინი შეიძლება უფრო გაიზარდონ. ამის საუკეთესო მაგალითია მირდალის 1957 წლის „წრიული და კუმულაციური შედეგების თეორია“, რომლის მიხედვითაც წარმოების ფაქტორები (უფრო მარტივად კვალიფიციური შრომის კაპიტალი) გაედინება ნაკლებად განვითარებული სახელმწიფოებიდან და კიდევ უფრო იზრდება კონკურენტი სახელმწიფოს უპირატესობა. სწორედ ამ კონტექსტში მნიშვნელოვანია ზრდისა და განვითარების ფაქტორებს შორის არსებული სხვაობების დანახვა და ანალიზი, რომელიც უზრუნველყოფს ამა თუ იმ მოდელის სწორ თარგმთერებას, რადგანაც ხშირ შემთხვევაში კონკრეტული მოდელის აპიკაცია ვერ უზრუნველყოფს მიზნების მიღწევადობას განსხვავებული მიზნების გამო. განვითარების ეკონომიკის მოდელი ამ საჭიროების ერთ-ერთი საუკეთესო მაგალითია, სადაც ეტაპობრივად უნდა გაიმიჯნოს საჭიროებათა ჩამონათვალი და ცალკეული მიზნების მისაღწევად სპეციფიური ეკონომიკური პოლიტიკა განხორციელდეს.

ამ მოდელის ძირითადი დაშვებებია (ფაქტებზე დაფუძნებული დაკვირვება): კონკურენტების შემოსავლები დროთა განმავლობაში არ უახლოვდება ერთმანეთს; რიგი ქვეყნები უკეთ

ვითარდება; ეკონომიკური პოლიტიკა განსაზღვრავს წარმატებას.

ამ მოდელით ზრდის მამოძრავებელი ფაქტორებია: აგრო სექტორიდან უფრო მაღალი ადვანსორემის მქონე სექტორებზე გადასვლა; ვაჭრობის თავისუფლება; პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები; განვითარების ფონდები.

ხოლო კონკურენტუნარიანობის გამოყენების მხრივ ეს მოდელი გულისხმობს: პროდუქტიულობა განსაზღვრავს ეკონომიკურ შედეგებით წარმატებას; პროდუქტიულობის ზრდა ვერ იქნება სწრაფი პროცესი; განვითარების პოლიტიკამ უნდა გაითვალისწინოს განვითარების ეტაპების ფაქტორი; ეკონომიკურმა პოლიტიკამ ხელი უნდა შეუწყოს ე.წ. „განვრცობის ეფექტს“, განვითარების ინსტიტუტებისა და პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების მეშვეობით.

ე. ეკონომიკური ზრდის ახალი, ენდოგენური თეორია — არის პირველი მოდელი, რომელმაც ტექნოლოგიური პროცესები წარმოაჩინა როგორც როგორც ენდოგენური დამოკიდებულება და არა ეგზოგენური მოცემულობა. ეს ბუნებრივიცაა რადგანაც ტექნოლოგიური პროგრესი ვერ იქნება „ციური მანა“ რომელიც უპირობოდ მიეცემა სახელმწიფოს. ამ განსხვავებაზეა დაფუძნებული ჩვენი შემდგომი მსჯელობაც. კვლევისა და ძიების, მეცნიერებისა და ტექნოლოგიების კომპონენტი ამ მოდელის მიხედვით განისაზღვრა, როგორც დროსა და ფინანსებზე დამოკიდებული უპირატესობის ფაქტორი, რომელსაც სჭირდება განვითარება და დაცვა. ლოგიკურია, რომ კვლევისა და ძიების, მეცნიერებისა და ტექნოლოგიების კომპონენტი პირდაპირ ვერ გახდება ტექნოლოგიური პროგრესის გამომწვევ ფაქტორად, თუ არ შექმნა შუალედური ფაქტორი - ადამიანური კაპიტალი. ადამიანური ფაქტორის გათვალისწინება არის ენდოგენური მოდელის ერთ-ერთი ძლიერი მხარე.

ამ მოდელის ძირითადი დაშვებებია: ტექნოლოგიური პროგრესი არის შედეგი და არა მოცემულობა; ცოდნისა და გამოცდილების დაგროვება ინვესტს პროდუქტიულობის ზრდას;

ადამიანური ფაქტორი არის წარმოების ფაქტორი; ბაზრები ავტომატურად ვერ უზრუნველყოფენ ოპტიმალურ მოდელს; მიმდინარე მდგომარეობა დამოკიდებულია წარსულ გადაწყვეტილებებზე.

ამ მოდელით ზრდის მამოძრავებელი ფაქტორებია: კვლევისა და ძიების, მეცნიერებისა და ტექნოლოგიების ხარჯები; ინოვაციურობა

(პატენტები); განათლების დონე; ინვესტიციები ადამიანურ კაპიტალში; ცოდნის განვითარების ეფექტიანობა.

ხოლო კონკურენტუნარიანობის გამოყენების მხრივ ეს მოდელი გულისხმობს: პროდუქტიულობის რეგიონალური სხვაობები აიხსნება როგორც ტექნოლოგიებისა და ადამიანური კაპიტალის ფაქტორი; ტექნოლოგიურობასა და ადამიანურ კაპიტალში გაუმჯობესებები არის ეკონომიკური ზრდის ფაქტორები; თავისუფალი ვაჭრობა არის ზრდისა და ტექნოლოგიური პროგრესის გამომწვევი; კვლევისა და ძიების, მეცნიერებისა და ტექნოლოგიების ხარჯები არის კრიტიკული მნიშვნელობის კომპონენტი; ადამიანურ კაპიტალში ინვესტიციები არის კრიტიკული მნიშვნელობის კომპონენტი;

ვ. ვაჭრობის თეორია — ტრადიციული სავაჭრო თეორიები (კლასიკური და ნეოკლასიკური) ვერ იძლევიან პასუხს რატომ შეიძლება არსებობდეს ვაჭრობა თანაბარი განვითარების და ფაქტორების მქონე სახელმწიფოთა თუ რეგიონებს შორის. შესაბამისად ახალი სავაჭრო თეორიების მდგენელები დაეფუძნა მასშტაბების ეკონომიას, პროდუქტების განსხვავებულობის (მრავალფეროვნების) ფაქტორს და არასრულფასოვან კონკურენციას. უპირატესობის ფაქტორები შეიძლება იყოს როგორც ბუნებრივი, არსებული ასევე მოპოვებული, ხელოვნური (შრომის, გაცვლითი კურსის, კაპიტალიზაციის, სავაჭრო გახსნილობის, შრომითი რესურსების კვალიფიკაციის და ა.შ. სახით).

ვ. 1. სავაჭრო თეორიის მოდელები, რომელიც დაფუძნებულია მარშალისეულ მასშტაბის ეკონომიურობის მიდგომებზე ადასტურებენ, რომ ინდუსტრიების კონცენტრაცია ქმნის ეკონომიურობის საფუძველს და სხვა თანაბარი პირობების შემთხვევაში, კონცენტრირებულად განლაგებული სანარმოების პროდუქტიულობა იზრდება;

ვ. 2. მონოპოლისტურ კონკურენციაზე დაფუძნებული სექტორები, რომლებიც მასშტაბურობის ეკონომიას ქმნიან მიწოდების მრავალფეროვნების ზრდის ხარჯზე და მომხმარებელი მოქმედებს ამ არჩევანის ფარგლებში. კრუგმანის თეორიის მიხედვით გაზრდილი შიდა მოხმარება, გადაზიდვის ფაქტორის გათვალისწინებით ქმნის საექსპორტო პოტენციალს;

ვ. 2. მონოპოლისტურ სექტორებზე დაფუძნებული სექტორები, რომელიც უპირატესობას პოულობს შუალედური მოხმარების ეტაპზე ხარჯების ოპტიმიზაციაში. შესაბამისად საბო-

ლო პროდუქცია სარგებლობს მეტი პროდუქტიულობით.

ამ მოდელით ზრდის ძირითადი დაშვებებია: ტექნოლოგია (ანუ შუალედური პროდუქციის საბოლოო პროდუქტად გარდაქმნა) არის პროდუქტიულობის მკაფიო ენდოგენური, დამოკიდებული ფაქტორი (მნიშვნელოვანია, რომ ამ შემთხვევაში თავად ტექნოლოგია ხდება კომპანიის, რეგიონის ან სახელმწიფოს წარმოებაზე დამოკიდებული ფაქტორი, რადგანაც ტექნოლოგიის განვითარება შესაძლებელი ხდება მხოლოდ წარმოების არსებობის შემთხვევაში, ხოლო ტექნოლოგიური პროდუქტიულობა თავად ხდება წარმოების მასშტაბის ეკონომიის ფაქტორი); ახალი ტექნოლოგიების განვითარება ხდება, როდესაც შრომისა და კაპიტალის ურთიერთქმედების შედეგად შექმნილი მოგება მცირდება; ახალი ტექნოლოგიები ქმნის დამატებით გარე ფაქტორებს; ტექნოლოგიური პროცესები ხასიათდება მასშტაბზე მზარდი ეკონომიით; ტექნოლოგიები ხასიათდება არასრულყოფილი მობილურობით; არ არსებობს აბსოლუტური კონკურენცია

ამ მოდელით ზრდის ძირითადი მამოძრავებელი ფაქტორებია: შრომითი კაპიტალი; სპეციალიზებული ინფრასტრუქტურა; მომწოდებელთა ქსელები; ლოკალიზებული ტექნოლოგიები.

ხოლო კონკურენტუნარიანობის გამოყენების მხრივ ეს მოდელი გულისხმობს: ინდუსტრიული სპეციალიზაცია საჭიროა საგარეო მასშტაბების ეკონომიის შექმნისათვის; შიდა ბაზარი მნიშვნელოვანია შიდა მასშტაბების ეკონომიის შექმნისათვის; ინვესტიციები შრომის კაპიტალში, სპეციალიზებულ ინფრასტრუქტურაში, მომარაგების ქსელებში და ლოკალიზებულ ტექნოლოგიებში ქმნის საგარეო მასშტაბების ეკონომიას.

მაკროეკონომიკური თეორიების გარდა მნიშვნელოვანია იმ მიკროეკონომიკური მოდელების განზოგადება და გაანალიზება, რომელიც მოყვანილ თეორიებში არ არის გათვალისწინებული და მაკროეკონომიკური პროცესების დამატებით პერსპექტივებს აღწერს. დამატებით განვიხილოთ მოდელები, რომელიც უფრო მეტ ყურადღებას აქცევენ უპირატესობის მცენებას ფაქტორებს უფრო დეტალური სპეციალიზაციის გზით. მაგრამ ყველა შემთხვევაში, ზრდისა და განვითარების საფუძველი პროდუქტიულობის ზრდა და ამ გზით უპირატესობის მოპოვებაა.

ზ. ურბანული ზრდის თეორია დაფუძნებულია იაკობინელების მიდგომაზე, რომ ურბანიზაციის პროცესი დამატებით ეკონომიკურ პერსპექტივებს აჩენს. იგი ეფუძნება ემპირიულ გამოცდილებას, რომლის თანახმადაც ურბანულ კომპანიებს უმცირდებათ ზედნადები ხარჯები, ამავდროულად ლოკალურ დონეზე წარმოების დიფერენცირება ზრდის მომგებიანობას (მილტონ ფრიდმანი 2002 წ.).

თ. ახალი ინსტიტუციური ეკონომიკა სტრუქტურული თეორიების (მასშტაბების ეკონომიაზე დამოკიდებული ინდუსტრიის ზომა) საპირწონედ კომპანიის ზომის განმსაზღვრელ ფაქტორად გარიგების, ტრანზაქციის ხარჯების ოდენობას ასახელებს (კოასე, ვილიამსონი). მოგვიანებით ეს მიდგომა განავრცეს ეკონომიკოგრაფებმა კლასტერების ვერტიკალური დეზინტეგრაციის და აუტოსორსინგის მიდგომების პოპულარიზაციისთვის.

ი. ბიზნესის სტრატეგიის ეკონომიკა ეყრდნობა ახალი ვაჭრობის და ფაქტორების ჩართულობისა და მდებარეობის თეორიას. მთავარი მამოძრავებელი ძალა ამ მოდელის მიხედვით არის პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები და მათი მიმართულება ჰორიზონტალური ან ვერტიკალური მიმართულებით. ჰორიზონტალური მიმართულება გულისხმობს უფრო მეტად განვითარებულ ქვეყნებში ინვესტიციებს კონკურენციის მიზნით. ხოლო ვერტიკალური გულისხმობს ე.წ. „მწვანე მინდორში“ ინვესტიციებს განვითარებად ქვეყნებში შუალედური მოხმარების პროდუქციის გაიაფების მიზნით. ამ თეორიის საუკეთესო მაგალითია პორტერის ბიზნეს კლასტერების თეორია, სადაც რეგიონალური კლასტერების ჩამოყალიბება ქმნის ფარდობით უპირატესობას.

კ. ევოლუციების /შუმპერტიანული / თეორია დაფუძნებულია ანალიზზე, რომელიც ეკონომიკურ განვითარებასა და ზრდას უკავშირებს მენარმეთა მიერ ტექნიკური და ფინანსური ინსტრუმენტების დახვეწას. შესაბამისად ევოლუციური მოდელი არის მენარმის გადაწყვეტილებათა და კონტექსტური ფაქტორების ურთიერთქმედება.

ლ. ეკონომიკური გეოგრაფია არის კონკურენციაზე გეოგრაფიული მდგომარეობის ზემოქმედების მოდელი. ეს ფაქტორი ზემოთმოყვანილ სხვა მოდელებშიც არის აღწერილი.

როგორც ხედავთ ყველა ეკონომიკური თეორია ემყარება გარკვეულ ფაქტორებს, რომლებიც თავის მხრივ ზემოქმედებენ ეკონომიკურ ზრდასა და განვითარებაზე. უნდა გავი-

თვალისწინოთ, რომ შეუძლებელია ნებისმიერი ნების გამოვლენით მყისიერად ან თუნდაც მცირე პერიოდში შეიქმნას ამ ფაქტორზე დაფუძნებული უპირატესობა. საჭიროა სახელმწიფოს მხრიდან უზრუნველყოფილი თანმიმდევრული პოლიტიკა. ამ კონტექსტში ცალკე გამოვყოთ სახელმწიფოს როლი ფაქტორების გამოვლენაში და გაძლიერებაში.

როგორც ვხედავთ ეკონომიკური მდგენელები უპირატესობად გარდაიქმნებიან ფინანსების და დროის ხელმისაწვდომობის ფაქტორთან ურთიერთქმედებით. აქედან გამომდინარე განვიხილოთ რამდენიმე დამაკონკრეტებელი მოსაზრება ამ ფაქტორის ეფექტიანი გამოყენებისა და შემდგომი გარდაქმნის კუთხით.

ბოლო წლებში ძალიან ბევრი მიმდევარი შეიძინა „კანონი-და-ფინანსების-შეხედულებამ“ (ლა პორტა, კინგი, ლევინი, ლოიაზა და ბეკი), რადგანაც კანონიერება და სამართლიანობა თავად წარმოადგენს ზრდისა და განვითარების ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს ფაქტორს. მოდელის მიხედვით სწორედ სამართლებრივი სახელმწიფო და შედარებით იოლად ხელმისაწვდომი ფინანსები არის ეკონომიკური ზრდის უმნიშვნელოვანესი ეგზოგენური მონაცემი. მათი დაკვირვება დაფუძნებულია სახელმწიფოთა განვითარების ანალიზზე. საქართველოშიც ყველა ზომის მენარმეებს პრობლემების ჩამონათვალში პირველ ადგილზე პოლიტიკური სტაბილურობა, კანონიერება და სამართლებრივი სახელმწიფო გამოაქვთ (IFC-2012, 2013, 2014, საქართველოს მენარმეთა გამოკითხვა). იმედია ეს მდგენელები საქართველოში აღარ გახდება პრობლემური, სხვა მდგენელები კი განვიხილოთ ყველაზე ფართოდ გავრცელებული მოდელების ქრილში.

ზოგი ეკონომისტი აკნინებს ფინანსების ფაქტორს (მაგ.: რობერტ ლუკასი 1988, მეიერი და სიერსი 1984) და ამ ფაქტორს ზედმეტად სტრესულს, დაძაბულს უწოდებს. ამ პოლიტიკის მიმდევრები მიიჩნევენ, რომ ცალკე აღებული ფინანსები გრძელვადიან პერიოდში არ იწვევს ზრდას და ფინანსების ფაქტორი პასუხობს რეალური სექტორის მოთხოვნებს, რასაც შეგვიძლია დავეთანხმოთ გამომდინარე იქიდან, რომ შედეგის მისაღებად ფინანსების ფაქტორი უნდა გარდაიქმნას პროდუქტიულობის ფაქტორად (იორგენსონი 2005). მეორეს მხრივ მრავალი მეცნიერი (მაგ.: მელტონ მილერი) მიიჩნევს, რომ ფინანსების ფაქტორის უგულვებელყოფა მნიშვნელოვნად აკნინებს ეკონომიკური ზრდის შესაძლებლობებს. ესეც ბუნებრი-

ვია, რადგანაც ფინანსების ხელმიუწვდომლობა ზღუდავს, როგორც მინიმუმ, პროდუქტიულობის ფაქტორებს, ასევე ინვესტიციებს, სახელმწიფო და კერძო მოხმარებას. ეკონომიკური განვითარებისთვის აუცილებელია გავითავისოთ, რომ ზემოთმოყვანილი შეხედულებანი არის კორექტული და ურთიერთ შემაჯავებელი. სხვაობები შეხედულებებში წარმოიშვება მიზნების სწორად ჩამოყალიბების, ისტორიული განვითარების ეტაპის, ფაქტორების არსებობის და მათი მობილურობის ხარისხის და ტექნოლოგიების განვითარების დონის შესაბამისად.

გომოდინარე ზემოაღნიშნული მოსაზრებებიდან დავახარისხოთ ფაქტორების სწორი გამოყენების შესაძლებლობა შემდგომ კატეგორიებად:

1. პირველ კატეგორიად შეგვიძლია მივიჩნიოთ ის მოცემულობები, რომლებიც არავითარი ფაქტორის ზემოქმედების ქვეშ არ შეიძლება იყოს კორექტირებული. ასეთად მხოლოდ ლოკაციური, ადგილმდებარეობის ფაქტორია, რომელმაც თავის მხრივ უპირატესობა შეიძლება მიანიჭოს სახელმწიფოს ან რეგიონს ბუნებრივი რესურსების არსებობის ან სატრანზიტო ფუნქციის არსებობის კუთხით.

2. მეორე კატეგორია არის ის ფაქტორები, რომელიც ბუნებაზე, პოლიტიკურ მდგომარეობასა და ნებაზე არის დამოკიდებული. მაგალითად ხელშეკრულებები თავისუფალი ვაჭრობის და ფაქტორების მობილურობის შესახებ, ომების და კატაკლიზმების არარსებობა.

3. მესამე კატეგორია არის მოსახლეობის რაოდენობა, რომელიც ეკონომიკური თეორიებით ვერ აიხსნება რადგანაც სტატისტიკა აჩვენებს, რომ კეთილდღეობის მატებასთან ერთად მოსახლეობის ზრდის მაჩვენებელი მცირდება. თუმცა ამ ფაქტორის კომპენსაციის საშუალება გახლავთ კაპიტალიზაციის ამაღლება.

4. მეოთხე კატეგორიაში მოხვედრილია ის ფაქტორები, რომელთა ძირითადი მახასიათებელი გახლავთ მისი არსებობის და მეტ-ნაკლები წარმატების შესაძლებლობა, თუკი არსებობს მათი ფინანსებთან წვდომა. მათს შორის პირველი კატეგორიის ფაქტორები, რადგანაც მათი არსებობის მიუხედავად საჭიროა საბაზრო სახის მიცემა. ამავე კატეგორიაში შედის ყველა დანარჩენი ფაქტორები, შრომის კაპიტალის (მოსახლეობის ოდენობის) ჩათვლით, რადგანაც არსებობს შრომის ჩანაცვლების შესაძლებლობა.

ტრანსაქციების და მასშტაბის ეკონომიკურობის ეკონომიკურ მოდელებს შორის არჩევანის გაკეთება, მიკროეკონომიკური, ფისკალური და მონეტარული თეორიების მოთხოვნათა შესაბამისობის გაანალიზებამიმდინარე პროცესების გათვალისწინებით უფრო მნიშვნელოვანი გახდა. თუკი ეკონომიკური ეკონომიკური თეორიების მიზნები საერთო მიზნობრივი მაჩვენებლით არ იქნება განსაზღვრული, და არ იქნება თეორიებს შორის საერთო მდგენელები მიმართული საბოლოო მიზნის მიღწევისაკენ შეუძლებელი გახდება სასიკეთო შედეგების მიღება.

ამის საილუსტრაციოდ განიხილოთ საქართველოს სახელმწიფოს მმართველების მიერ ინფლაციის თარგეთირების მოდელის გამოყენება:

2009 წლიდან საქართველოში გამოიყენება ინფლაციის მიზნობრივი მაჩვენებელი და არ კონტროლდება დეველვაციის მაჩვენებელი. საქართველოს რეალობაში გაცვლითი კურსის იგნორირება არის პოტენციური საშიშროების შემცველი, რადგანაც მიუხედავად ინფლაციის თარგეთირების მოდელის აშკარა პროგრესულობისა და უპირატესობებისა, უცხოურ ვალუტაზე მაღალი დამოკიდებულების მქონე ქვეყნის მოქალაქეებისათვის გაცვლითი კურსის იგნორირება შეიძლება ძალიან სავალალო შედეგით დამთავრდეს. შედარებისთვის განვიხილოთ ამ მოდელის უპირატესობანი და სუსტი მხარეები:

ინფლაციის თარგეთირების მოდელის უპირატესობები:

- ეს მოდელი უკეთ აბალანსებს ადგილობრივი შოკების შედეგებს და უკეთ ახდენს მათ პრევენციას;
- ამავდროულად ეს მოდელი უკეთ ასახავს ეროვნული ბანკის პირდაპირ მიზნებს და არიდებს პასუხისმგებლობას იმ მაკრო პარამეტრებზე, რომელზედაც მას პირდაპირი ზემოქმედება არ შეუძლია;
- აღნიშნული მოდელი არის ითხოვს საზოგადოებასთან მეტ კომუნიკაციას.

მოდელის უარყოფითი მხარეები:

- ეს მოდელი არის ძალიან ხისტი და გარკვეული პირობების არსებობის შემთხვევაში შესაძლოა შეზღუდოს ეკონომიკური ზრდა და შეზღუდოს ეროვნული გამოშვება (ფრედერიკ მიშკინი და ბენ ბერნანკე 1999 წელი);

- ამ მოდელით ეროვნული ბანკის ანგარიშვალდებულება ნაკლებად მკაფიო ხდება, რადგანაც ინფლაციის კონტროლი უფრო რთულია და მყისიერი კრიტიკუმიები არ არსებობს;
- ინფლაციის თარგეთირება ბევრად უფრო ეფექტურია ინდუსტრიულ სახელმწიფოებში და უფრო საშიშია განვითარებადი ქვეყნებისთვის, რადგანაც ისინი მეტად არიან დამოკიდებული გაცვლითი კურსის ფაქტორზე შიდა და გარე სავალო ურთიერთობებში და ასევე იმპორტირებული პროდუქციის ფასებზე (გაცვლითი კურსის გათვალისწინებით კორექტირებულ ფასებზე);
- ამ მოდელით მოთხოვნილი გაცვლითი კურსის ელასტურობამ შეიძლება გამოიწვიოს ფინანსური არასტაბილურობა;
- გაცვლითი კურსისა და მონეტარული აგრეგატების კონტროლისგან განსხვავებით ინფლაციის კონტროლი ეროვნული ბანკისთვის უფრო რთული ამოცანაა და მას არ გააჩნია პირდაპირი ზემოქმედების ინსტრუმენტები. მონეტარული ინსტრუმენტებით ინფლაციის თარგეთირებამდე მრავალი ფაქტორი არის დასაკორექტირებელი (პოლ მასონი, მიგელ სავასტანო და სანილ შარმა 1997წ.);
- ეს მოდელი ეროვნულ ბანკს არ აძლევს საშუალებას დაიცვას ინფლაცია მთავრობის მიერ დეფიციტური ბიუჯეტის წარმოებისგან, რომელიც წარმოქმნის ვალს და შეიძლება გადაიზარდოს დევალვაციაში და მოგვიანებით ინფლაციაში (პოლ მასონი 1997), (სავარაუდოდ სწორედ ამ ეტაპზე იმყოფება დღეს საქართველო).
- უმნიშვნელოვანესია აღინიშნოს რომ, ეს მოდელი ითხოვს გაცვლითი კურსის თავისუფლებას, რაც გარდამავალი ეკონომიკების სახელმწიფოებში თითქმის შეუძლებელია, რადგანაც მათი შიდა და საგარეო ვალები დენომინირებულია უცხოურ ვალუტაში და ნომინალური გაცვლითი კურსის ცვლილება ზრდის როგორც სავალო ტვირთს ასევე ფასებს (გილერმო კალვო 1999 წ, ფედერიკი მიშკინი 2000 წ). ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე მათ შეუძლებლად მიაჩნიათ მაღალი დოლარიზაციის

ქვეყნებში ინფლაციის თარგეთირების პოლიტიკის სრულფასოვნად განხორციელება.

როგორც ვხედავთ თავად ამ იდეის ავტორები სერიოზულ რისკებს ხედავენ განვითარებად სახელმწიფოებში ინფლაციის თარგეთირების მოდელის გამოყენებაში, მით უმეტეს, როდესაც ეკონომიკა ხასიათდება მაღალი დამოკიდებულებით უცხოურ ვალუტაზე.

ყოველივე ზემოაღნიშნული რისკი გათვალისწინებული უნდა იყოს ეროვნული ბანკის ანგარიშვალდებულებაში საზოგადოების მიმართ. ამ კუთხით უნდა იწარმოებოდეს ყოველთვიური ინფლაციის მიმოხილვა, მაგრამ საქართველოს ეროვნული ბანკის 2014 წლის ნოემბრის (როდესაც უკვე სახეზე იყო პრობლემები) ინფლაციის მიმოხილვა საერთოდ არ უშვებდა იმ სცენარს, რომელიც ფაქტობრივად განვითარდა საქართველოში. გამოცდილებიდან გამომდინარე დიდი ყურადღება უნდა მიექცეს იმ გარემოებებსაც კი რომელთა დადგომაც სტატისტიკურად მცირე ალბათობით ხასიათდება. თუმცა კრიზისების ისტორიებიდან გამომდინარე ასეთი შემთხვევები დგება. მნიშვნელოვანია, რომ ნავთობის ფასების შემცირება და დოლარის გაცვლითი კურსის გამყარება ფიგურირებდა ყველა ანალიზში და სტრესს ტესტებში, სავარაუდოდ პროცესების ასეთი შესაძლო განვითარება დანახული უნდა ყოფილიყო საქართველოში ჩატარებულ სტრესს ტესტებში, რადგანაც საერთაშორისო დონეზე როგორც სავარაუდო ასევე ისტორიულ მონაცემებში ეს პრობლემა ფიგურირებდა. საქართველოს შემთხვევაში სავარაუდო კრიზისის პრევენცია უმნიშვნელოვანესი ამოცანაა, რადგანაც ქვეყანას არ გააჩნია კონტრაქციული ღონისძიებების და კრიზისების პრევენციის განმახორციელებელი სტრუქტურა (ამ ფუნქციას ნაწილობრივ ასრულებს თავად ეროვნული ბანკი). ასეთი ღონისძიებების ვალდებულება არსებობდა 2013 წლის შეთანხმებაში სავალუტო ფონდთანაც მაგრამ სავარაუდოდ ვერ შესრულდა, რადგანაც შემდგომ ვალდებულებებში ეს ფაქტორი იგნორირებულია. შესაბამისად აღმასრულებელ ხელისუფლებას სამოქმედოდ მხოლოდ ხარჯების შემცირების სტრატეგია რჩება, რომელიც ზოგ შემთხვევაში თავისი შედეგებით არანაკლებ საზიანოა ვიდრე გაცვლითი კურსის ინტენსიური მხარდაჭერა ეროვნული ბანკის მიერ.

როგორც დავინახეთ 2014-2015 წლებში მოხდა დოლარის სწრაფი გამყარება და ინფლაციის

თარგეთირებულ ფარგლებში შენარჩუნების ფონზე სამომხმარებლო ფასები დაგეგმილ ფარგლებში შენარჩუნდა.

სამწუხაროდ საქართველოს დღევანდელ-ბა ჯერ ვერ ითვალისწინებს იმ ახალ მიმდინარეობებს, რომელიც საყოველთაოდ მიღებულია 2008 წლის კრიზისის შემდგომ და მმართველობებს ავალდებულებს მაკრო პრუდენტული ღონისძიებების გატარებას და შეფასებების დანერგვას.

ასეთი მიდგომების უმთავრესი აზრი მდგომარეობს ნეო-კლასიკური და ნეო-კეინსისური მიდგომების სისტემტიზაციაში და გამოცდილებაზე დაფუძნებული კონტრაციკლური და ფინანსური ჩავარდნის კონცეფციის აღმოფხვრაში. კრიზისებზე დაკვირვებამ, მათი გამომწვევი მიზეზების შესწავლამ ეკონომისტებს მისცა საკმარისი საფუძველი იმის მტკიცებისათვის რომ ნეო-კლასიკური მიდგომები, რომელიც გულისხმობდა, რომ რობლემები თავად მოგვარდება და საუკეთესო წამალი ჩაურევლობა და სრული დერეგულირებაა არის კრიზისების საფუძველი და ამავდროულად ხელს უშლის ეკონომიკურ განვითარებას, რადგანაც ეკონომიკური ზრდა იწვევს ყველა მიმდინარეობის მიხედვით მეტ სპეციალიზაციას და პროდუქტიულობას ადამიანური კაპიტალის კუთხით, და შესაბამისად დასაქმების შემცირებას და კაპიტალ ინტენსიურობის ზრდას მეტწილად არსებული სექტორების ხარჯზე, მეორეს მხრივ განვითარების მიზნები სექტორული დივერსიფიცირება და მაღალრისკიანი აქტივობების უზრუნველყოფა გახლავთ. ასეთ აქტივობებს რისკების არსებული სტრუქტურა ვერ დააფინანსებს და შესაბამისად მხოლოდ ეკონომიკური ზრდა ვერ უზრუნველყოფს კრიზისების თავიდან აცილებას.

ამ პრობლემების თავიდან არიდების მიზნით მნიშვნელოვანია გამოვიყენოთ ის მოდელების, რომელიც ფინანსური სტაბილურობის უზრუნველყოფის მიზნით შეიქმნა და დღეს მთელი მსოფლიო ერთხმად აღიარებს მათი განხორციელების პრიორიტეტულობას. ნიშანდობლივია, რომ საქართველოს ეკონომიკური პოლიტიკის მოდელში ეს მიმართულება საერთოდ არ ფიგურირებს და პირველი მცირედი ნიშანი, რომ საქართველოში ამ მიმართულებაზე ფიქრობენ არის ეროვნული ბანკის შიგნით ზედამხედველობის ფუნქციების ზრდა, რასაც უნდა მოყვეს მაკრო პრუდენტული რეგულირების ორგანოს შექმნა და მიკრო დონეზე პრუდენტული ზედამხედველობა.

როგორც ვხედავთ ეკონომიკური პოლიტიკა დღეს ეფუძნება ბიზნეს ციკლების და საფინანსო ჩავარდნების დაბალანსების ძიებას. თეორიულ ნაწილში ეს დავა არის ნეოკლასიკური რეალური ბიზნეს ციკლების მოდელსა და ნეო-კეინსიანურ მიდგომებს შორის.

რა სხვაობებია? რეალური ბიზნეს ციკლების მოდელი: ეფუძნება ძალიან მყარ მიკრო გამოცდილებას და მისი სანდოობა ამით ძალიან იზრდება;

1. წარმოადგენს დინამიურ (სტოქასტიკურ) ზოგადი წონასწორობის მოდელს და ითვალისწინებს სუბიექტურ და ინსტიტუციონალურ ცვლდებს;
2. ბაზრებს მიიჩნევს „არაფრიქციულად“ და მიიჩნევს, რომ ფასები მყისიერად კორექტირდება.

მაშინ როდესაც ახალი კეინსიანური დინამიური სტოქასტიკის ზოგადი წონასწორობის მოდელი: 1. ითვალისწინებს ფულის და მონეტარული პოლიტიკის როლს; 2. ითვალისწინებს ბაზრებზე არასრულფასოვან კონკურენციას (მონოპოლისტურ კონკურენციას); 3. ითვალისწინებს ნომინალური სიმკვრივის როლს (ფასების და/ან ხელფასების ნაწილში); 4. ითვალისწინებს ტექნოლოგიური შოკების ალბათობას.

როგორც ვხედავთ რეალური ბიზნეს ციკლების მოდელი ვერ ასაბუთებს ფულის ნეიტრალურობის პრინციპს რადგანაც ამ მოდელის მიხედვით ფულის მასის ზრდას შეუძლია არამყისიერად მაგრამ გარკვეულ დროში დადებითი შედეგი მისცეს მთლიან გამოშვებასა და მოხმარებაზე, გააძლიეროს ინფლაცია და უარყოფითი ეფექტი ქონდეს საროცენტო განაკვეთზე. სინამდვილეში რეალური ბიზნეს ციკლების მოდელის ეს ფაქტორები კითხვებს ბადებს ამ მოდელის სრულფასოვნებასთან დაკავშირებით.

მეორეს მხრივ ნეო კეინსიანური მოდელი დაესესხა რეალური ბიზნეს ციკლების მოდელს მიკრო გამოცდილების და დინამიური სტოქასტიკის ზოგადი წონასწორობის მეთოდით მოდელირების ნაწილში ბაზრების არაფრიქციულობის და ფასების მყისიერი კორექტირების ნაწილი, რითაც მონეტარული პოლიტიკის ეფექტურობას ზრდის და რეალურად ასახავს პროცესებს.

პირველ რიგში უნდა განვასხვავოთ სტაბილურობა საფინანსო და რეალურ სექტორში, რომელიც ხშირად არ არიან თანმდევნი, მაგრამ გადაეცემა ერთმანეთს. მათი ერთობლივი და ცალკეული პპროგნოზირება შესაძლებელია

სისტემური რისკების ანალიზის მეშვეობით. სისტემური რისკები განიმარტება როგორც ფინანსური რისკების განვრცობა რეალურ ეკონომიკაზე.

განვიხილოთ რა ინოვაცია არის ამ მიდგომაში და რა სიახლეებს მოიტანს ამ ინსტიტუტის გაძლიერება.

თავის არსით მაკრო პრუდენტული რეგულირება მოიცავს ფინანსური სტაბილურობის უზრუნველყოფის მოდელს და მცირედ კონფლიქტში არის როგორც მონეტარულ ასევე ფისკალურ თეორიებთან. რადგანაც მაგალითად მონეტარული თეორია, რომლითაც საქართველოს ეროვნული ბანკი ხელმძღვანელობს ვერ უზრუნველყოფს ეკონომიკურ სექტორებს შორის ბალანსს და ვერ მიმართავს ფინანსურ ნაკადებს გრძელვადიანი სტაბილურობის უზრუნველყოფის ფაქტორებში. მეორეს მხრივ ფისკალურ პოლიტიკასთან (და ამ ნაწილში მონეტარულთანაც) ფინანსური სტაბილურობის მოთხოვნები შეიძლება კონფლიქტში შედიოდეს მიმდინარე მომგებიანობის მაჩვენებლებთან.

შესაბამისად მაკრო პრუდენტული რეგულირების საგანი არის საფინანსო ნაკადების უკეთ მართვა გრძელვადიანი მიზნებიდან გამომდინარე.

საქართველოს შემთხვევაში ასეთი ინსტიტუტი საერთოდ არ არსებობს და საფინანსო და რეალური ბიზნესის ციკლების სანინალმდევოდ არათუ ინსტიტუტები, არამედ ანალიტიკური უზრუნველყოფაც კი არ გაგვაჩნია.

თუ მაკრო პრუდენტულ დონეზე ფინანსური სტაბილურობის რისკების ანალიზი მიმართულია ციკლების გადალახვაზე მას პრაქტიკული იმპლიკაცია გააჩნის მიკროპრუდენტულ დონეზე მისი განხორციელებისათვის, და შესაბამისად სწორი პოლიტიკის განხორციელების შემთხვევაში საბანკო ზედამხედველობის ფუნქციების და ავტონომიურობის ზრდა შესაძლებელია

ჩაითვალოს ამ პოლიტიკის განხორციელების ნაწილად. განზოგადებულ დონეზე მიკროპრუდენტულობა რომელიც უნდა უზრუნველყონ საფინანსო ინსტიტუტებმა მოიცავს ძირეულ პრინციპებს, რაზედ აიგება მიკრო სტაბილურობის მოთხოვნები. ესენია: სესხისა და ღირებულების შესაბამისობა. ამ პრინციპში არსებული ღირებულების შეფასების კრიტერიუმებთან მიმართებაშიარის ძირეული სხვაობა და ითვალისწინებს ბიზნეს ღირებულებას ნარჩენი ღირებულების სახით. ეს მექანიზმი ასტიმულირებს სადეპოზიტო დანესებულებების ჩართულობას რეალური ბიზნესის დაფინანსებაში და ცვლის რისკების სტრუქტურას; გადახდისა და შემოსავლის შესაბამისობა. ეს პრინციპი არეგულირებს გადასახდელი თანხების ოდენობის ზღვარს; კაპიტალის ბუფერების მოთხოვნა, რომელიც დიფერენცირებულია, სესხების და დანესებულების ზომის (მნიშვნელობის) მიხედვით.

გამომდინარე ამ მოთხოვნებიდან, უმჯობესდება რეალური სექტორის ფინანსებთან წვდომის მაჩვენებელი და ეკონომიკური განვითარების ხარჯზე ხდება რისკების დიფერენცირება და კონტრაქციული აქტივობა.

დასკვნის სახით შეიძლება ითქვას, რომ თანამედროვე ეკონომიკური თეორია ეფუძნება იმ პრინციპს, რომ ბიზნესი თავად ვერ გაუმკლავდება ციკლურ პრობლემებს და ამ ნაწილში საჭიროა რეგულირება როგორც ფინანსებთან წვდომის ასევე მათი ნაკადების და გრძელვადიანი პერსპექტივის კუთხით. ამ მიზნების უზრუნველყოფის მიზნით მთელი მსოფლიოს მასშტაბით ძლიერდება ახალ მოდელზე დაყრდნობილი ფინანსური სტაბილურობის ინსტიტუტები, როგორც ანალიტიკურ ასევე ინსტრუმენტალურ ნაწილში. ბუნებრივია ყველა ქვეყანა სპეციფიური მოთხოვნილებებით სარგებლობს და შესაბამისად განსხვავებული ინსტრუმენტები ესაჭიროება.